

*Nina Alander***Riksförbundet för Barn, Unga och
Vuxna med utvecklingsstörning, FUB****YTTRANDE
2014-08-18****Justitiedepartementet****Remiss – Genomförande av brottsdirektivet Ds 2014:14**

Riksförbundet FUB är en intresseorganisation som arbetar för att barn, ungdomar och vuxna med utvecklingsstörning ska kunna leva ett gott liv. Vi är cirka 26 500 medlemmar i lokalföreningar runt om i landet. Personer med utvecklingsstörning och deras anhöriga är medlemmar i FUB liksom många andra som delar vår grundsyn.

Sammanfattning

Riksförbundet FUB välkomnar och instämmer i huvudparten av de av Justitiedepartementet lämnade förslagen.

I det följande utvecklar vi våra synpunkter på delar av förslaget.

Avsnitt 5**Rätt att förstå och bli förstörd – artikel 3****5.1.1 andra meningen, andra stycket - Information och stöd samt 5.1.3****Direktivets krav**

”I syfte att underlätta kommunikationen med myndigheter **bör** brottsoffer enligt punkten 3, när detta inte strider mot brottsoffrets intressen och inte inverkar menligt på det straffrättsliga förfarandet, ha rätt att till den **första kontakten** med en behörig myndighet åtföljas av en person som de själva valt”.

Kommentarer till direktivets krav

För att bibehålla en rättssäkerhet för personer med utvecklingsstörning på så lika nivå som för andra brottsoffer utan utvecklingsstörning hade Riksförbundet FUB önskat att ordet ”bör” ändrats till ”ska” och att begränsningen ”första kontakten” gällande rätten till att åtföljas av en person som brottsoffret självt valt då det berör personer med utvecklingsstörning i särskilda fall hade ändrats till obegränsade antalet kontakter i vissa fall.

Rättigheten för en person med utvecklingsstörning att ta med sig en person som de själva valt ska istället gälla **vid alla kontakter** med en behörig myndighet. Anledningen till detta är att en person med utvecklingsstörning inte sällan sig trygg enbart med en specifik person och även vid behov får hjälp och stöd att med denna person att kommunicera med sin omgivning. Är personen därutöver

utsatt för brott är det ännu viktigare att brottsoffret med hjälp av en stödperson kan kommunicera på ett relevant och adekvat sätt. När denna möjlighet inte finns riskerar i många fall personer med utvecklingsstörning att låsa sig, bli missförstådda och inte kunna återge viktiga rättsliga fakta och därmed förlora förmågan att kunna ta tillvara sina rättsliga intressen vilket resulterar till en stor rättsosäkerhet för denna grupp.

Kommentarer till huvuddragen i nuvarande ordning

Att enligt 5 kap. 6 § tredje stycket RB få en utomstående sedvanlig språktolk anlitad vid talsvårigheter är inte relevant för en person med utvecklingsstörning i normala fall ute i samhället och definitivt inte i samband med att personen har utsatts för brott. En person med utvecklingsstörning anlitar aldrig en tolk via annan lagstiftning och därför är det behovsmässigt och juridiskt ologiskt att anlita en tolk via RB. Däremot behöver en person med utvecklingsstörning i vissa fall en person som kan hjälpa till vid kommunikationen, dvs. att hjälpa personen med utvecklingsstörning att förstå vad som sägs och även förmedla vad personen med utvecklingsstörning har att säga till myndighetspersonen och domstolspersonal.

I stort är människors beteendemönster komplicerat oavsett man har en utvecklingsstörning eller inte men i regel blir situationen ännu mer komplex när personer med utvecklingsstörning är inblandade och då i synnerhet om det föreligger kommunikationsbrister hos brottsoffret. I en rättssal eller annan berörd myndighet i samband med brott blir det svårt att avgöra vad som är sanning eller inte genom att iaktta vad brottsoffret har för beteende, säger och andra faktorer som påverkar bedömningen. Rättssäkerhet råder främst för den misstänkte gärningsmannen men lika självklart borde det även tillfalla brottsoffret. Men om en person med utvecklingsstörning inte på bästa sätt känner sig trygg och får möjlighet att framföra sin version gällande den anmälda rubricerade brotts handlingen finns det ingen rättssäkerhet för denna grupp av personer.

Riksförbundet FUB välkomnar att Sveriges domstolar har tagit ett helhetsgrepp om språkfrågan och att det i arbetet med den muntliga kommunikationen även pågår ett parallellt arbete med bemötandefrågor. Riksförbundet FUB ser fram emot att personer med utvecklingsstörning i framtiden ska få samma tillgänglighet inom rättsväsendet och berörda myndigheter i samband med brott som andra personer. Bemötandet av en person med utvecklingsstörning är ofta avgörande om kommunikationen ska fungera överhuvudtaget. Däremot är det beklagligt såsom utredningen framfört (s.231) att rättsväsendets aktörer, och då särskilt domstolar, många gånger avböjer utbildningsinsatser som det civila samhällets organisationer erbjuder och att deltagandefrekvensen, i de fall då utbildningen genomförs, är låg, med förklaring till att rättsväsendet betraktar frågor om bemötande och ”dyligt” som ”flummiga” och ”perifera”, i förhållande till kärnverksamheten. Vidare att utbildningsinsatserna prioriteras enligt flertalet organisationer inte sällan prioriteras bort med hänvisning till tids- eller resursbrist.

Skäl för bedömningen 5.1.3

Under avsnitt 5.1.3 hänvisar utredningen till artikeln i den mening som ställer krav på att myndigheter vid all kommunikation med brottsoffer uppvisar ett individanpassat förhållningssätt i syfte att underlätta för brottsoffer att både förstå informationen som myndigheten lämnar och göra sig förstådda. Ett förhållningssätt efter individens behov förutsätter i sin tur att de individuella behoven uppmärksammas och identifieras.

Riksförbundet FUB anser inte att att offret ”vid den första kontakten med myndigheten” tillåts åtföljas ”av en person som kan bistå honom eller henne i kommunikationen med myndigheten” är tillräcklig för att uppfylla artikelns krav.

Riksförbundet FUB håller med och välkomnar de ideella brottsofferorganisationernas synpunkter i samband med, av utredningen anordnat seminarium, att sättet att bemöta brottsoffer och framställa informationen ofta är avgörande för brottsoffers möjlighet att ta till sig informationen.

Däremot anser Riksförbundet FUB med hänvisning till att rättsväsendet oftast bortprioriterar bemötandefrågor och ser dem som ”flummiga” och ”perifera” inte någon större relevans med de ideella brottsofferorganisationernas synpunkter om de inte tas på allvar av rättsväsendet.

5.1.2 Klarspråk m.m. andra stycket

I meningen definieras begreppet ”begripligt språk” som att språket så långt det är möjligt ska vara anpassat så att mottagaren kan förstå. I tredje stycket står det vidare att ”polisen har ett nätverk för språkvård med representanter för de olika polismyndigheterna

För att förtydliga hur viktigt det är med lättläst för personer med utvecklingsstörning föreslår Riksförbundet FUB att lättläst ingår i definitionen av begripligt språk eftersom det numera är ett vedertaget begrepp hos regering och andra myndigheter.

5.1.2 forts. sidan 50 tredje stycket

”De grupper som särskilt uppmärksammas är brottsoffer med fysiska, psykiska, intellektuella och sensoriska funktionsnedsättningar”...

Riksförbundet FUB saknar utvecklingsstörning i definitionen och föreslår därför att detta läggs in eftersom intellektuella funktionsnedsättningar inte täcker begreppet utvecklingsstörning.

5.1.3 sidan 53 tredje stycket

”Även om det säkerligen finns betydande utrymme för förbättringar”...

Riksförbundet FUB ser via sina medlemmars berättelser att det fortfarande finns ett stort behov av förbättringar kring myndigheternas informationslämnande till personer med utvecklingsstörning och föreslår att ”säkerligen” stryks ur meningen.

Avsnitt 6

Rätt att höras – artikel 10

Riksförbundet FUB saknar diskussion kring personer med utvecklingsstörning likt den det finns om barn. I FUK 18 § föreskrivs det att förhör med någon som är under 18 bör hållas av en person med särskild kompetens för uppgiften. Riksförbundet FUB har genom åren stött på många ärenden där enskilda med utvecklingsstörning har hamnat i förhör som skulle ha lett till ett önskvärt resultat om den som höll i förhöret hade särskild kompetens för uppgiften kring personer med utvecklingsstörning.

Avsnitt 7

Rätt till skydd – artikel 18

Rätten till skydd för brottsoffer med specifika skyddsbehov s. 194-195, 197-198

I utredningens allmänna beskrivning till ovanstående avsnitt beskriver utredningen att en majoritet av de materiella regler och föreskrifter som återfinns i den svenska rättsordningen som handlar om förhör med brottsoffer med specifika skyddsbehov tar sikte på barn. På samma sätt har det myndighetspraxis som utvecklats på området till övervägande del barn som skyddsobjekt.

Utredningen nämner regler om förhör i FUK 17-19 §§ samt utformningen av förhørslokaler som har syftat till de praktiska arrangemangen som har vidtagits på myndighetsnivå till att underlätta för barn att delta i förhör. Vidare talas om att förhören med barnen sker i en barnvänlig miljö.

Riksförbundet FUB vill understryka hur viktigt det är att även personer med utvecklingsstörning ses som särskilda skyddsobjekt och att specifikt utformade regler för denna målgrupp upprättas i FUK gällande förhör samt utformning av förhørslokaler.

Videoförhör enligt 36 kap. 4 § RB gällande barn under 15 år skulle även i särskilda fall gälla personer med utvecklingsstörning anser Riksförbundet FUB om det är till fördel för förhöret.

Funktionshinder byts ut mot funktionsnedsättning

Sidan 204 första stycket

Riksförbundet FUB vill att begreppet ”funktionshinder” tas bort som exempel på ”omständigheter i en personlig egenskap” och istället ersätts med begreppet funktionsnedsättning. En utvecklingsstörning är inte ett funktionshinder utan istället en funktionsnedsättning vilket även gäller för andra funktionsnedsättningar. Funktionshinder uppstår däremot när personer på grund av sin funktionsnedsättning upplever begränsningar i relationen till sin omgivning.

Sidan 204-205

Utredningen skriver att själva bedömningsinstrumentet inte är detaljreglerat i direktivet och att för att formellt uppfylla direktivets krav är nödvändigt att närmare reglera förfarandet med individuella bedömningar av brottsoffer. Vidare skriver utredningen att det lämpligaste sättet att åstadkomma en enhetlig reglering som uppfyller direktivets krav är att låta de behöriga myndigheterna utforma det närmare innehållet i och meddela föreskrifter om förfarandet.

Riksförbundet FUB önskar att utredningen tillägger vikten av samverkan mellan de behöriga myndigheterna och berörda intresseorganisationer för olika typer av funktionsnedsättningar för att få fram ett bedömningsinstrument som är relevant och fungerar på alla brottsoffer.

Sidan 211

Utredningen utgår ifrån att Sverige anses uppfylla direktivets krav enligt artikel 23 punkten 2b att förhör med brottsoffer med specifika behov ska hållas av yrkeskunniga och för ändamålet särskilt utbildade personer.

Riksförbundet FUB menar på att utvecklingsstörning som innefattar specifika behov inte ingår i den särskilda utbildning i handläggning av och förhörsteknik i vissa speciella typer av ärenden.

Avsnitt 8

Fortbildning av rättstillämpare – artikel 25 s.221

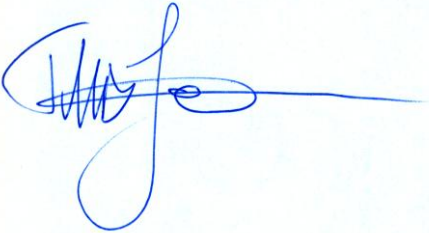
Riksförbundet FUB hade önskat att utredningen specificerade begreppet ”brottsoffer med specifika behov” för att därmed kunna försäkra sig om att utvecklingsstörning ingår i denna. Skulle det vara så att utvecklingsstörning inte innefattas i begreppet specifika behov vid fortbildning av rättstillämpare gällande bemötande och förhörsteknik så föreslår Riksförbundet FUB att utredningen nämner detta som en brist som måste åtgärdas.

Det är tveksamt att det ingår tillräcklig utbildning i ämnet under polisens grundutbildnings tredje termin i delkursen Social utsatthet, psykisk ohälsa och missbruk eftersom dessa ämnen inte direkt berör utvecklingsstörning. Det skrivs dock att det i sammanhanget av delkursen ingår en utbildning

som handlar om polisens bemötande av målsägande som har särskilda behov, med fokus på funktionsnedsättningar. Riksförbundet FUB skulle ha önskat att utredningen beskrev vilka funktionsnedsättningar detta handlar om och vad som menas med ”i sammanhanget”. ”I sammanhanget” uppfattas spontant som att utvecklingsstörning eventuellt nämns i en handvändning vilket inte är tillräckligt för polisstudenterna i deras framtida yrkesutövning.

När man tittar på utredningens beskrivning gällande obligatorisk utbildning av jurister, åklagare, advokater och domare omnämns inte utvecklingsstörning eller funktionsnedsättning och vid av organisationer andra ordnade specialutbildningar kring bemötande är intresset svalt. Med bakgrund av detta anser Riksförbundet FUB att Sverige inte fullt ut uppfyller artiklarnas krav enligt tidigare beskrivning ovan.

För Riksförbundet FUB

Thomas Jansson
Ordförande

Erling Södergren
T.f kanslichef

Riksförbundet för barn, unga och vuxna med utvecklingsstörning (FUB)